

Proč jsou vysoké úhyny včelstev?

Pracovní společnost nástavkových včelařů (PSNV-CZ) zorganizovala 4. ledna 2015 na půdě Mendelovy univerzity v Brně již 7. ročník odborné konference věnované zdraví včel. Vysoká účast včelařů z celé České republiky potvrzuje zájem o aktuální informace a novinky v problematice včelích nemocí. Loňský podzim a probíhající zima je přitom pro včely i včelaře neradostná. Mimořádné úhyny jsou hlášeny ze všech koutů naší země a hledání příčin těchto velkých kolapsů není snadné.

Lukáš Rytina

Včelaři sdružení v Pracovní společnosti nástavkových včelařů se nechtějí jen tak dívat, jak kolabují včelstva na varroózu, viry, nosematózu a další

Stejně jako v dalších zemích, loni se poprvé v České republice uskutečnila studie zaměřená na monitoring úspěšnosti přežívání včelstev. Do té se zapojilo 556 českých, moravských a slezských včelařů. V ČR čini

Hlavní příčiny úhynů

Profesní včelař a hlavní organizátor akce Mgr. Bronislav Gruna v závěrečné diskusi stanovil pět nejdůležitějších faktorů, které se pravděpodobně

5. Chybné vyhodnocení situace

Na jaře podle výsledků povinné zimní diagnostiky měli chybná centrální rozhodnutí. „Vysloveně zavádějící informací byla tisková správa Státní veterinární správy ČR vydaná 21. března 2014, která vyjádřila uspokojení nad nižší úrovní varroózy na počátku této včelařské sezóny, což mohlo vést včelaře k pasivitě,“ uvedl Mgr. Gruna.

Další příčiny úhynů

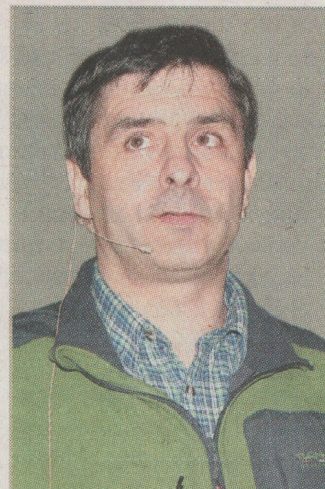
Dále vyjmenoval dlouhodobě působící negativní faktory, které stále pomalu zhoršují situaci.

■ Snížená účinnost většinových způsobů léčení

Jde zejména o rostoucí rezistenci kleštíků na pyrethroidy u gabonů a pozdní plodování včelstev u fumigací (= snížená účinnost fumigace). Další metody tlumení kleštíků většinou neumí včelaři používat. Kvůli desetiletím cílené propagace jednotného postupu mají ostatní metody většinou pověst méně účinných alternativ nebo přímo stigma nepovolených metod.

■ Vysoké zavčelení

Vysoké zavčelení ve spojení s nízkou úrovní odborných znalostí včelařů v oblasti včelích

Profesní včelař Mgr. Bronislav Gruna na konferenci Varroa monitoring systému v Brně pojmenoval hlavní příčiny úhynů

Mgr. Jiří Danihlík národní koordinátor projektu monitoringu zimního úhynu včelstev v rámci mezinárodního projektu Coloss

nemocí jsou specifickým rysem včelařství v České republice.

■ Propagace protirojové metody chovu trubců

Tato propagace výrazně zvyšuje rychlost množení kleštíků. I když na to autoři metody upozorňují, včelařům chybí základní znalosti o rychlosti množení kleštíků na dělnicím a trubčím plodu, což vede k podcenění rizika.

■ Moderní pesticidy

Změny v zemědělství způsobují zhoršení podmínek pro ži-

vot včelstev. Používané moderní pesticidy způsobují chronické otravy včelstev, které na rozdíl od akutních otrav probíhají skrytě.

Téměř pro 150 účastníků setkání znamenala tato akce i výměnu zkušeností, která čile probíhala o přestávkách přednáškového cyklu a zejména v závěrečné diskusi. Živo bylo u on-line stanice Varroa monitoring systému (VMS), kde zkušenosti předávali odborníci realizačního týmu.

Ačkoli v létě je včelstvo v plné síle, příčiny zimních ztrát vznikají právě v tomto období

Foto Lukáš Rytina

patogenní vlivy. Založili internetový informační systém VMS

ly minulou zimu ztráty 6,6 %. Letos je však již jisté, že zimní

spolupodílely na letošních plošných úhyních.

a pořádají pravidelná setkávání, která slouží zejména k vzájemné výměně zkušeností v boji s obávaným parazitem včelstev kleštíkem včelím (*Varroa destructor*). Při posledním brněnském setkání se snažili hledat odpovědi na otázku, proč jsou letos v zimě tak vysoké úhyny včelstev.

Zapojení Česka do mezinárodního projektu

„Zaplnili jsme bílé místo na mapě Evropy a stali se sou-

částí mezinárodní vědecké komunity aktivně hledající cesty k udržitelnému včelařství,“ uvedl svoji přednášku Mgr. Jiří Daníhlík z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého a národní koordinátor projektu monitoringu zimního úhynu včelstev v rámci mezinárodního projektu Coloss.

Pozor na hmyzomorkovitost

Jedním ze stresujících faktorů podílejících se na úhyněch je hmyzomorka (*Nosema*). Tu studuje MVDr. Martin Kamler z Výzkumného ústavu včelařského v Dole. Zatímco dříve se naši včelaři setkávali s infekcí hmyzomornou včelí (*Nosema*

Typický úhyn včelstva v zimě, roztoči uhynuli společně s posledními včelami

Foto Lukáš Rytina

úhyny budou mnohonásobně vyšší. Nejsou výjimkou oblasti, kde včelařům uhynula všechna včelstva.

částí mezinárodní vědecké komunity aktivně hledající cesty k udržitelnému včelařství,“ uvedl svoji přednášku Mgr. Jiří Daníhlík z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého a národní koordinátor projektu monitoringu zimního úhynu včelstev v rámci mezinárodního projektu Coloss.

1. Cyklický vývoj populace parazita kleštíka včelího

Po plošných úhyněch v letech 2002 a 2007 a lokálních problémech v roce 2012 přišel další rok plošných úhynů. Některé rizikové faktory, zejména časný nástup jara (bod 3) a bezsnůškové léto (bod 4) lze identifikovat snadno. Také lze poměrně spolehlivě předpovědět nízkou úroveň parazita v příštím roce jako důsledek kolapsů populace hostitele (včelstev). Při současné úrovni centrálního řízení tlumení varroózy a úrovně znalostí včelařů nastane v příští sezóně panika podobně jako v roce 2008 a nadbytečné používání akaricidů. Opět dojde ke zbytečnému nasazení těžkých zbraní v době, kdy nepřítel dočasně opustil bojiště. To nejen zatěžuje včelí vosk rezidui akaricidů, což je jeden z vlivů snižujících vitalitu včelstev.

2. Skrytá migrace kleštíků

Nastává v době, kdy většina včelařů již ukončila léčení (pozdní podzim a zejména předjaří). O migracích kleštíků je všeobecně málo poznatků. Na probíhající migrace v zimě a předjaří 2013/2014 můžeme usuzovat podle vysokého stupně jarního napadení některých včelstev.

3. Časný nástup jara

Způsobuje delší období plodování a poskytuje kleštíkům k množení několik plodových cyklů navíc oproti běžné sezóně.

4. Malá snůška nektaru a medovice v létě

Vloni v červnu a červenci na většině území České republiky nestačila snůška nektaru a medovice ani na pokrytí vlastních potřeb včelstva.